

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)

Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)

Band: 65 (1980)

Heft: 14

Artikel: II Museum retic

Autor: Simonett, Jörg / Berther, Norbert

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881824>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 30.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Il Museum retic

da Jörg Simonett

Versiun romontscha: Norbert Berther

Il plaid «museum» deriva dil grec «museion», quei che munta «tempel dallas musas». Tempel fa endamen respect, ruaus, veneraziun; musas (da lur vart) ein las dieuas da tutta spiritualitat pli aulta.

Talas indicaziuns paran da confirmar l'impressiun che museums seigien cheu mo per ina certa classa, numnadamein per la classa burgheisa cultivada. Che quei ei buca aschia vul la sequenta contribuziun davart il Museum retic mussar. Ei duei era vegnir empruau da presentar las midadas fatgas el museum ils davos onns e da far capeivel a tals ch'ein stai ina gada a caschun d'in viadi da scola plein tema avon la mumia ella emprema alzada, ch'ei dat el Museum retic bia autres caussas interes-santas.

Il casament, el qual il museum sesanfla oz, ha il barun Paul von Buol zu Strassberg und Rietberg baghegiau 1675. El stat sil plaz digl anterier santeri da sogn Martin. La casa ei in baghetg massiv cun culmar en crusch. Sur il plaunterren cun il passadi, la Saletta (local da retschevi-ment) ed ils locals d'habitaziun sesanflan duas habitaziuns signerilas. Stuccaturas sillas scalas ed els arviuls dils corridors sco era garters da fier avon las finastras dattan perdetga dalla decoraziun magnifica dalla casa. Ils ornements ellas habitaziuns ein mo per part semanteni en lur stan original. La tiarza alzalda (oz per ils emploiai dil museum) era destinada probablamein igl emprem per ils survients.

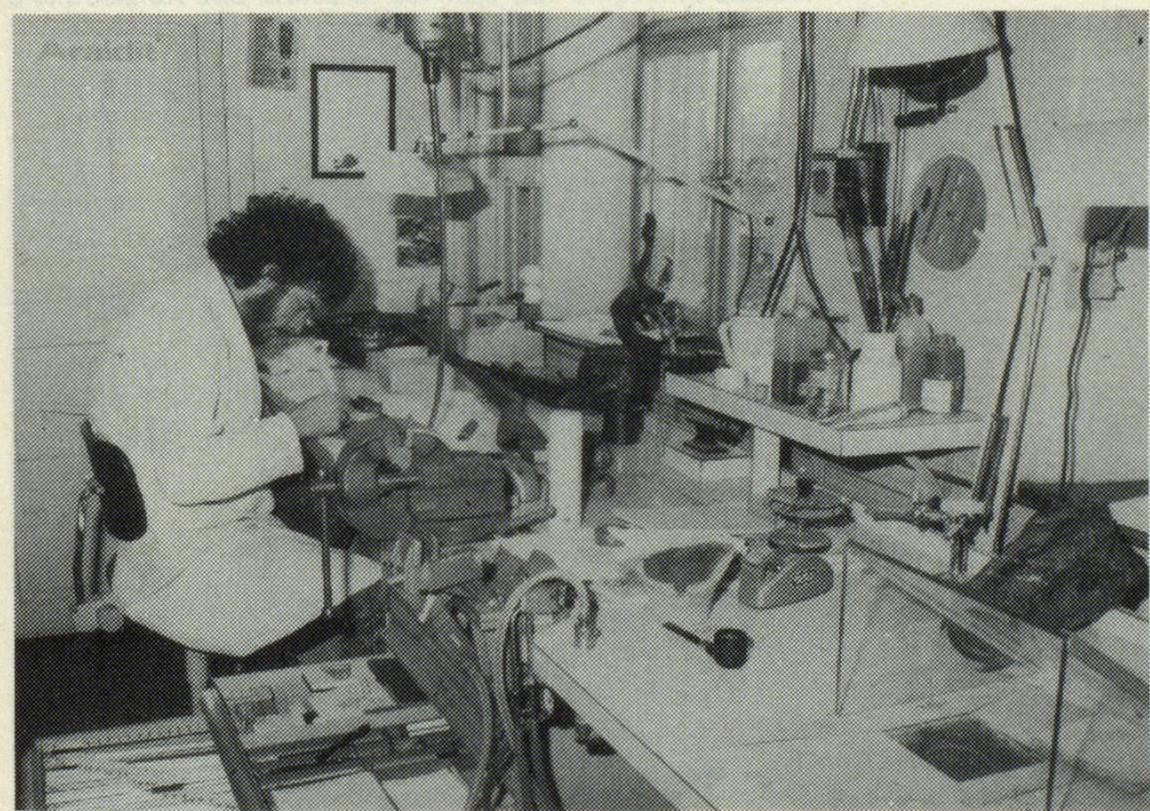
Il Museum retic auda ella retscha da lezzas collecziuns historicas sco ellas ein vegnida fatgas el decuors dil 19avel tschentaner en differents cantuns dalla Svizra. Ils impuls per fundar in museum historic van anavos els onns 1850. Il meret principal per la realisaziun ha il giurist, historio-graf, politicher e poet Peter Condradin de Planta (1815-1902). El ha planisau ensemes cun auters da siu pèr in «Museum grischun per scienzia ed art». El dueva vegnir realisaus entras mieds privats e donaziuns e duei cumpigliar ina biblioteca ed ina collecziun da naturalias ed antiquitads. Ils 8 da zercladur 1872 ei il museum vegnius aviarts ella casa Buol, el casament hodiern dil museum.

Biblioteca, collecziun d'art e da naturalias ein daventadas pli tard atgnas instituziuns: Biblioteca cantunala, Casa d'art e Museum d'istoria naturala. Per ils objects archeologics, culturhistorics e folcloristics dil

Il Museum retic alla Via della Cuort (Hofstr.) 1, Cuera.

Il luvratori da conservar, endrizzaus 1969.

Museum retic munta la casa patriziana alla via dalla Cuort (Hofstrasse) in rom ideal.

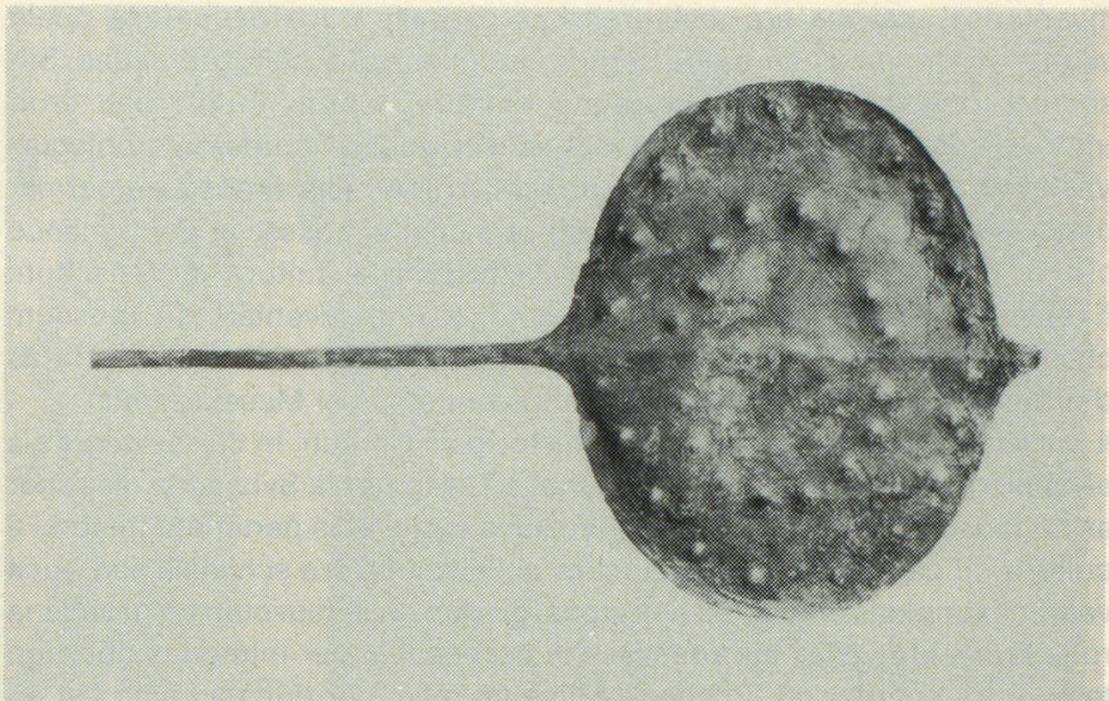
Dapi 1960 finanziescha il Cantun per gronda part il museum. Sin fundament d'ina revisiun parziale dil statut da fundaziun da 1979 secumpona la suprastanza dalla «Fundaziun Museum retic» oz da mintgamai 3 representants dil Cantun e dalla Societad historic-antiquara dil Grischun sco era dad in dil marcau da Cuera.

Intent e finamira

L'activitat dil Museum retic ei descreta ellas statutas dalla fundaziun ed ella concepziun cantunala da museums da 1976. Ses duers principals ein ils sequents: La collecziun duei vegnir amplificada el rom dallas pusseivladads finanzialas e dil plaz. Quei sa succeder entras cumpra, duns ad emprest ed era donaziuns. Ils objects ston derivar dil Cantun, esser fatgs el Grischun ni esser stai dapi pliras generaziuns en posses d'ina famiglia grischuna. Era objects ord las tiaras subditas (Valtlina) vegnan risguardai aschilunsch ch'els ein vegni fatgs avon 1800. Ils objects ston vegnir

Il museum sco secunda stiva da scola.

Guva da bronz da Muota Falera, fatga entuorn 155 a.C., anflada 1943 da Walo Burkart. Ella ei culada en in toc e surveva cun sia lunghezia imposanta da 84 cm probablamein per serrar in vestgiu.

L'exposizun dad armas el corridor dall'emprema alzada.

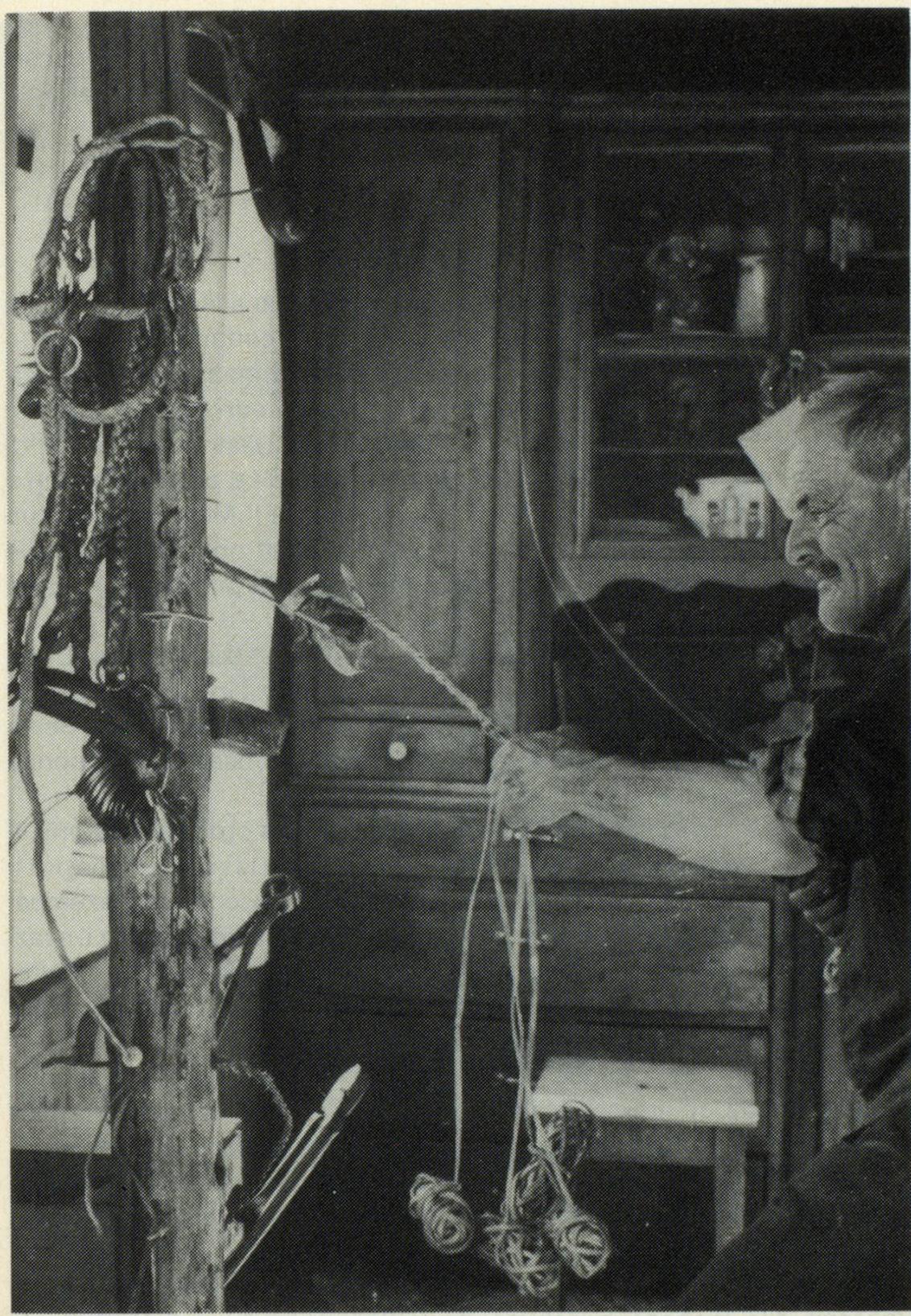
inventarisai, savens era restaurai. Las caussas buca exponidas duein vegrir conservadas en moda segira en collecziuns bein ordinadas. Silsuenter duei sche pusseivel vegrir empruau entras studis dad eruir ulteriuras indicaziuns ed enconuschientschas tier ils differents objects. Veseivels per ils visitaders ein ils objects exponi. Ella exposiziun permanenta vegr ei empruau, aschilunsch che quei ei pusseivel tier il manco cronic da plaz, da dar in tagl tras la historia e cultura dil Grischun. Exposiziuns temporaras muossan objects digl inventari dil museum ch'ein schiglioc ellas collecziuns da studi. Era exposiziuns temporaras d'ordeifer san ins contemplar da temps en temps el Museum retic.

Il Museum retic ei il sulet museum historic dil Cantun. In da ses duers eis ei, semegliont sco il Museum naziunal a Turitg per la Svizra, da disponer aschi lunsch sco pusseivel da collecziuns cumpletas partenent historia e cultura dil cantun Grischun. Quellas collecziuns, era sch'ellas san buca vegrir exponidas entiras ed entratgas, giogan en in museum pli grond ina rolla eminenta: Ellas ein premissa indispensabla per mintga exposiziun temporara enteifer ed ordeifer il Museum retic, per duns ad emprest ad auters museums sco era per mintga lavur scientifica ni publicaziun pertuccont temas culturhistorics grischuns. Il cudisch gest cumparius «Das Rätische Museum, ein Spiegel von Bündens Kultur und Geschichte», las 23 numeras dalla seria da scartiras, ils rapports annuals ed ulteriuras numerusas publicaziuns vulan far enconuschen la cultura e historia grischuna el Cantun, ella ulteriura Svizra ed era egl exteriur e da promover la capientscha persuenter.

Cun ils museums regiunals e locals che vegrnan pli e pli numerus stat il museum medemamein en contact. Tier certs problems gida e cussegia el las instituziuns pli pintgas. Sche pusseivel sustegn el era cun duns ad emprest e metta a disposiziun exposiziuns temporaras.

Sco instrument da formaziun e sco menaschi da prestaziun da survetsch drova in museum ina buna documentaziun en fuorma da cartoteca e fotografias, plinavon laboratoris per restaurar e naturalmein persunal qualificau. Entochen 1960 disponeva il Museum retic dad in conservatur en uffeci accessori e d'in pedel. Oz eis ei 10 collaboraturs en complein uffeci. In diember dad emploiai temporars gida ora en ils differents survetschs. Il persunal stat a disposiziun schibein per sclariment als visitaders dil museum sco era per damondas dad ordeifer.

Sco pli e pli impurtont vegrnan la pedagogia e la didactica da museum valetadas. Ins enquera specialmein il contact cun las scolas. Ei vegr menau classas atras l'exposiziun, ins ha entschiet cun cuors pedagogics da museum cun futurs scolats. Cuors da perfecziun per scolasts, sco per

Stiva e luvratori d'in terscher a Breil. Iis uaffens per far ils terscheuls sesanflan oz el Museum retic.

exempel dacuort per la prehistoria, duein destadar e promover en moda capeivla interess, enconuschienschas e motivaziun per certas epochas. Aschia sa il museum survir per scolars e scolasts en ina moda varionta sco secunda stiva da scola.

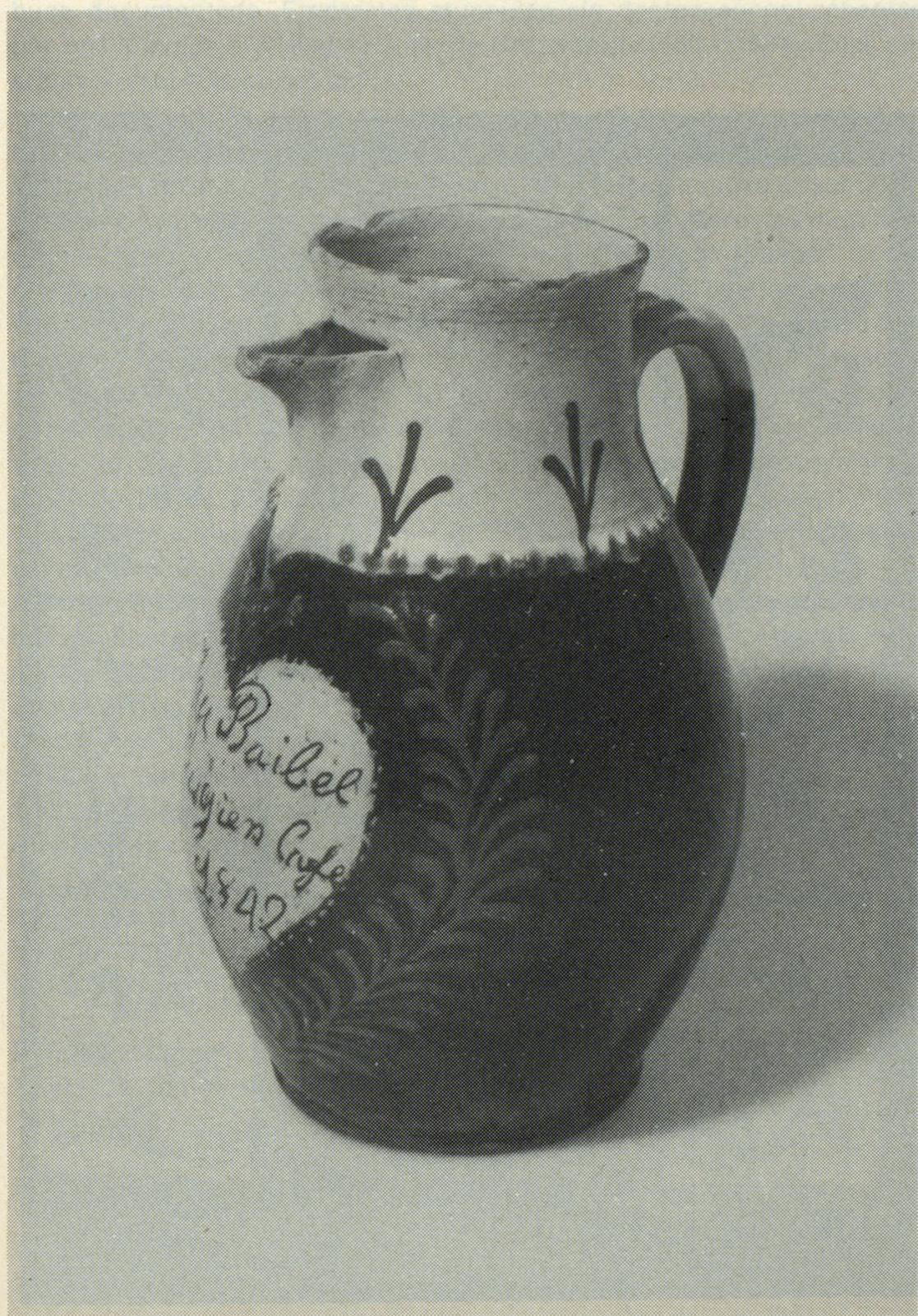
L'exposiziun

Conform alla concepziun dil temps vegnevan rimnai alla entschatta ella schinumnada collecziun d'antiquitads sper objects culturals dil Grischun era tals dad otras tiaras aschia egipzians, grecs e romans, beins folcloristics neu da surmar, manuscrets da personalitads europeicas, material archeologic e culturhistoric ord il contuorn pli vast ed ord l'entira Europa. Denton han ins entschiet a seconcentrar pli e pli sil Grischun e sin objects specificamein grischuns. Oz representa il Museum retic cun sias varga 100 scuvretgas archeologicas, ses 3000 objects historicis e folcloristics e sias ca. 7000 muneidas e medaglias la pli reha collecziun dil scazi cultural grischun.

Ils objects ils pli interessants vegnan exponi ellas treis alzadas. Cheu emprovan ins da desister dad ina emplunada senza concept veseivel. Caussas selecziunadas duein vegnir presentadas en moda viva. Beins culturals movibels duein igl emprem vegnir salvai, conservai, lu exponi e la finala interpretai.

El plaunterren cun la nova entrada sesanflan objects ord la prehistoria, il temps roman ed il baul temps medieval. Specialmein las scuvretgas ord il temps prehistoric ein da muntada surcantunala, aschia per exempl quelas da Crestaulta/Lumbrein. Denter las muneidas anfladas ha il scazi dil baul temps medieval da Grüneck/Glion muntada europeica. – Medemamein el plaunterren ein d'anflar enzacontas mobilias goticas e perdetgas remarcablas digl art ecclesiastic da pli baul.

Objects cunzun ord il temps dalla renaschientsha e dil baroc san ins contemplar ella emprema alzada. Igl oreifer corridor cuntegn ina part dalla collecziun dad armas e dad ulteriurs objects militars. Ella schinumnada combra da Cuera schai igl accent sin las duas pusonzas principales dil marcau dil temps medieval ed dil baul temps modern, sin igl uestg e sin las mistronzas. In auter local muossa in diember da mobilias ord l'epoca numnada (renaschientsha e baroc). Il cabinet da muneida s'ocupescha dils loghens grischuns da batter muneida digl Uestgiu da Cuera e dil Cantun. La Claustra da Mustér duei ver retschiert siu dretg da batter muneida igl onn 1566 digl imperatur Friedrich III tenor ina tradizion

Caffetiera e brocca da Bugnei/Tujetsch cun l'inscripziun: «Jau Baibel Bugien Cafe 1842».

Uuppen sin veider da Martin Casott ord la baseglia da s. Tumasch da Sevgein,
1731.

buca documentada. Empremas muneidas ein denton enconuschantas pér ord il temps digl avat Cristian de Castelberg (1560 - 1584). Ellas ein era avon maun el museum.

La secunda alzada ei reservada al mistregn artistic ed agl art popular. D'anflar ein cheu textilias ed utensils da textilias, costums, denton era ina stampa completa sco era cudischs ord differentas stampas grischunas, differents fegls grafics e portrets. Era cheu stattan differentas mobilias, aschia ina camoda da garnitura da Trun ord il temps dil rococo.

Ils products dalla famiglia Deragisch da Bugnei empleneschan ina atgna vitrina. Sepp Deragisch ha fundau 1834 ina pintga fatschenta che siu fegl Giusep Antoni ha menau vinavon entochen 1920. Cun uaffens fetg sem-pels han els fatg caussas per il diever da mintgadi sco era ornements ch'els vendevan ella entira Surselva. Fetg originals ein las schinumnadas broccas, ruogs da purs cun ina manetscha d'artg en moda da corda, il bia per caffe. La vischala ei il bia stgira, bunamein nera, enqualga era mellen-brina. La decoraziun ei plitost magra. Era parlets d'aua benedida, bugneras e candaliers derivan dalla producziun dils Deragischs.

Ina buna survesta davart la collecziun dil Museum retic sco era davart il svilup cultural dil Grischun naven dalla fin dil temps da crap entochen l'entschatta dil temps dalla tecnica dat il cudisch gia numnaus e gest cumparius da Hans Erb «Das Rätische Museum, ein Spiegel von Bündens Kultur und Geschichte». Auturs da num e pum han scret ils signuls artechels dil cudisch.

Il Museum retic ei ussa aviarts era la dumengia suentermiezdi, gliendisdis eis el denton serraus. Ils temps d'avertura ein:

dumengia allas 10-12, 14-17 uras
mardis-sonda allas 9-12, 14-17 uras
gliendisdis serraus.

Entradas: Carschi 1.— fr., scolars, emprendists, persunas pensiunadas 50 cts., la dumengia entrada libra.

Fotografias: Museum retic, Cuera